

Микола Криловець, кандидат педагогічних наук, доцент
Ніжинського державного університету
ім. Миколи Гоголя
Чернігівська обл.

ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ

У статті висвітлено проблеми економічної підготовки майбутніх учителів географії. Викладений матеріал може бути використаний у практиці підготовки молодих фахівців у вищих педагогічних закладах країни, в системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Постановка проблеми. Заплановані в Україні соціальні перетворення, їх масштабність, потребують відповідного рівня економічної освіти і культури громадян, яка є синтезом минулого та нинішнього досвіду поколінь, включає у себе перспективні потреби та мету майбутнього розвитку держави. Настав час, коли органам освіти необхідно перевести процес навчання у відповідність до нових вимог суспільства, наповнити його змістом, не лише співзвучним з сьогоденними реаліями економіки, але й спрямованим на випереджуваче реагування на зміни в потребах суспільства.

Дослідження з проблем економічної освіти та виховання у вищих навчальних закладах України переконують у тому, що за останні роки була проведена робота з ініціації, вдосконалення та поглиблення економічної освіти студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У педагогічному аспекті питання економічної освіти і виховання розглядаються у роботах Ю.Васильєва [2], Н.Грама, Л.Куракова, О.Кравчук, О.Падалки, О.Савченка, В.Сидоренка, О.Шпака [1; 5] та інших учених.

Однак проблемам економічної підготовки вчителів-географів до цього часу не надається належної уваги. А від цього в учителів цього фаху економічні знання сформовані почасти однобічно, без необхідної проєкції на практичну реалізацію в умовах нових економічних відносин.

Мета дослідження – визначити та науково обґрунтувати шляхи вдосконалення економічної підготовки майбутніх учителів географії.

Виклад основного матеріалу. Виховання людини прямо пов'язане з відображенням об'єктивної дійсності – мисленням як вищим ступенем людського пізнання. Розрізняють політичне, правове, екологічне, економічне та інші види мислення.

Можна виділити головні принципи, на основі яких будується сучасне мислення: неперервність, системність, гнучкість, послідовність.

У процесі викладання економіко-географічних дисциплін викладачам необхідно розвивати в студентів економічне мислення. Це процес накопичення і розвитку економічних знань, який затверджується формуванням певних економічних переконань, поглядів на економічну дійсність.

Економічне мислення майбутніх фахівців має бути тісно пов'язане з економічною свідомістю, оскільки процес мислення неможливо відокремити від свідомості. Свідомість включає у себе не тільки знання процесів і явищ, але й ставлення до них. Економічна свідомість має бути складовою економічного мислення і формуватися у процесі економічного навчання і виховання [1; 5].

Щоб якомога повніше сформувані економічне мислення майбутніх вчителів географії необхідно систематизувати економічні знання: методологічні, теоретичні (економічні закони, поняття, загальні питання економіки), емпіричні (конкретні відомості про економіку України, її районів, про розвиток у вільних економічних зонах, в галузях народного господарства, територіально-виробничих комплексах, економічний розвиток різних типів країн тощо), а також уміння (аналізувати статистичні показники, скласти економіко-географічну характеристику підприємства, пояснити вплив різноманітних факторів на розміщення продуктивних сил).

Сучасне економічне мислення має будуватися на двох критеріях – науковості і об'єктивності. Ці критерії рівноцінні і тісно взаємопов'язані. Науковість визначається ступенем врахування економічних законів у практичній діяльності. Відомо багато негативних наслідків в планування, в організації виробництва і праці. Наслідки, котрі вплинули на свідомість людей, привели до бюрократизму, з одного боку, і соціальної пасивності суспільства – з іншого. Отже, кожна людина в нинішній час повинна не тільки володіти певною сумою економічних знань, а й уміло і своєчасно використовувати їх у своїй діяльності [2].

ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ

Інший критерій – об'єктивність – є результатом аналізу досягнень і резервів соціально-економічного розвитку суспільства. Завдання економічної науки – дати конкретні відповіді на питання, що висуваються суспільством.

При виборі засобів, форм, методів формування елементів економічного мислення необхідно враховувати взаємозв'язок економічних, економіко-географічних, соціально-політичних явищ в економічній підготовці майбутніх вчителів географії. Також слід враховувати, що економічна спрямованість пронизує всі вузівські географічні дисципліни, особливо картографію, географію ґрунтів, географію населення, основи промисловості, сільського господарства і транспорту та особливо економічну і соціальну географію України, економічну і соціальну географію зарубіжних країн.

Майбутніх учителів географії потрібно навчити прийомів активізації пізнавального інтересу школярів до економічних знань і забезпечення позитивного емоційного ставлення до них, оскільки в процесі вивчення географії учні нерідко важко засвоюють соціально-економічні та економіко-географічні поняття. Часто учні дають досить точне визначення поняття, але не можуть розкрити його суть, наприклад, змішують такі економічні поняття, як концентрація і спеціалізація. Тому при формуванні економічних понять в учнів під час педагогічної практики в школі необхідно спиратися не тільки на інтелектуальний бік свідомості, а й на почуття: потрібне чітке, образне пояснення навчального матеріалу із застосуванням таблиць, схем, інших засобів наочності, які б допомогли розкрити зміст абстрактних економічних знань. Також студентів необхідно навчити використовувати в навчально-виховному процесі урядові документи, місцевий краєзнавчий матеріал, дані періодичної преси, матеріали екскурсій, фрагменти телепередач тощо.

Для формування елементів економічного мислення студентам під час лекцій і практичних робіт необхідно аналізувати наслідки безгосподарності, щоб виробити непримириме ставлення до її проявів, знайомити з новими технологіями, сучасними механізмами, напрямками науково-технічного прогресу та їх перевагами. Важливими прийомами формування елементів економічного мислення студентів-географів є екскурсії на різні підприємства під час виїзної тривалої практики з економіко-географічних дисциплін на третьому курсі, дидактичні ігри, котрі дозволяють моделювати різноманітні ситуації [4].

Практика застосування ділових ігор на практичних заняттях з економіко-географічних дисциплін показує, що вони:

- є стимулятором творчої уяви і нестандартного мислення;

- формують активну, мобільну особистість, котра вміє відстоювати свої позиції, свою точку зору;

- сприяють перетворенню знань у переконання;

- розвивають економічне мислення і культуру;

- сприяють розвитку стійкого інтересу до економічного аналізу навколишньої дійсності;

- є колективною формою організації студентів, розвивають співробітництво, змагання.

Досить ефективні такі форми організації навчального процесу, як семінари, конференції, зустрічі з відомими економістами, державними діячами, народними депутатами, лідерами партій, на яких студенти вчаться розв'язувати економічні задачі, аналізувати проблеми, мають змогу брати участь у конкретних справах.

Проблема взаємодії людського суспільства і природи стала однією із важливих проблем сучасності. Нині це розуміють не тільки вчені, а й більшість людей, що живуть на Землі. Всі розуміють: стан стосунків людини з природою в багатьох випадках стає критичним: посилюються посухи, відбуваються опустелювання великих територій, вичерпуються поклади води і корисних копалин, зокрема кольорових металів, гостро відчувається нестача харчування у багатьох країнах, що розвиваються, погіршуються стан ґрунтів, водного та повітряного басейну, ускладнюється боротьба з шкідниками сільськогосподарських культур. Антропогенні зміни останнім часом торкнулися всіх екосистем планети, газового складу атмосфери, надходження сонячної радіації та енергетичного балансу Землі. Це свідчить про те, що стрімкий індустріальний прогрес одночасно з матеріальним достатком і небаченим раніше комфортом приносить все більш зростаюче забруднення довкілля, руйнування природних комплексів, виснаження природних ресурсів.

Стійке економічне зростання неможливе, якщо довкілля деградує. Подолання складної екологічної ситуації змушує відмовлятися від вузькоспоживацького підходу до використання природних систем і переходу до вищого ступеня економіки – раціонального природокористування. Зростання виробництва може бути забезпечене тільки при послідовному зниженні технологічних навантажень на всіх рівнях – від топологічного до регіонального, національного, глобального.

Зміни в суспільстві, ускладнення господарських

